

2025-12-18
Fi2025/02383

Finansdepartementet

Upphandlingsmyndigheten
Box 1194
171 23 Solna

Ekobrottsmyndigheten
Box 6001
102 31 Stockholm

Uppdrag till Upphandlingsmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten att stödja kommunerna i deras arbete med att motverka arbetslivskriminalitet och brottslighet i välfärden

Regeringens beslut

Regeringen ger Upphandlingsmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten i uppdrag att stödja kommunerna i deras arbete med att motverka arbetslivskriminalitet och brottslighet i välfärden i de offentliga affärerna i enlighet med vad som anges under rubriken Närmare om uppdraget.

Myndigheterna ska senast den 15 maj 2026 lämna en muntlig delredovisning till Regeringskansliet (Finansdepartementet) av arbetets fortskridande. Myndigheterna ska lämna en redovisning av genomförda och planerade åtgärder senast den 31 mars 2027 till Regeringskansliet (Finansdepartementet). Senast den 30 mars 2028 ska myndigheterna redovisa en utvärdering av vilka effekter de genomförda insatserna haft. Slutredovisning av uppdraget ska lämnas senast den 31 december 2028. Slutredovisningen ska inkludera hur effektivt åtgärderna har bidragit till regeringens mål om att endast seriösa leverantörer tilldelas offentliga kontrakt samt att leverantörerna följer avtal och gällande regelverk och har seriösa underleverantörer såvitt avser kommunernas upphandlingar och avtal.

Upphandlingsmyndigheten ska vara sammanhållande för arbetet och redovisningen. Myndigheterna ska inhämta synpunkter bl.a. från Brottsförebyggande rådet (Brå) och Skatteverket.

Bakgrund

Som regeringen lyfter fram i den nationella strategin mot organiserad brottslighet (skr. 2023/24:67) är brott mot välfärden en lukrativ inkomstkälla för den organiserade brottsligheten. Det handlar bl.a. om att kriminella aktörer på felaktiga grunder systematiskt tillskansar sig bidrag och ersättningar, men även att de själva driver välfärdsverksamhet för att komma över offentliga medel. Kriminella och oseriösa aktörer måste uteslutas från den offentliga marknaden. Det måste säkerställas att avtal inte ingås med sådana aktörer samt att befintliga avtal hävs.

Offentlig upphandling är ett riskområde för kriminalitet som behöver uppmärksammas mer (skr. 2023/24:67). Statliga myndigheter har i sitt samverkansarbete med kommuner och regioner mot organiserad brottslighet och arbetslivskriminalitet uppmärksammat att det förekommer att upphandlande organisationer tecknar avtal med kriminella som på olika sätt agerar genom företag och genom ideella föreningar. Kriminella som agerar i företag betalar ofta varken löner eller rätt skatter och avgifter. De kan ha anställda som saknar rätt att vistas och arbeta i Sverige och agera i strid med migrationslagstiftningen. De följer inte heller arbetsrättsliga villkor eller arbetsmiljör regler som övriga företag på marknaden. Detta sammantaget möjliggör dem att lämna låga anbud i upphandlingar. Det skapar i sin tur en snedvriden och osund konkurrens som riskerar att leda till att företag som följer lagar och regler konkurreras ut av oseriösa aktörer. Företagen kan också från början medvetet ha kalkylerat med att göra planerade konkurser eller att inte utföra avtalsmässiga uppdrag.

Regeringen har gett Brå i uppdrag att studera hur bolag används som brottsverktyg av aktörer i den kriminella miljön, inklusive hur dessa aktörer genom bolagen tillförskansar sig offentliga medel (Ju2024/00843). Offentlig upphandling i kommunal sektor omfattar betydande belopp. Det finns utmaningar, särskilt för mindre kommuner, att säkerställa att upphandlingar leder till kontrakt med seriösa leverantörer som följer lagar och regler. Upphandlande kommuner kan ha ett behov av stöd i samband med upphandling för att om möjligt tidigt identifiera anbudsgivare som har kriminella avsikter eller som har koppling till organiserad brottslighet.

Det är också av vikt att noggrant kontrollera anbud och anbudsgivare innan avtal ingås. Ett aktivt arbete måste också bedrivas genom att kontrollera onormalt låga anbud och förkasta dessa. Möjligheten att förkasta onormalt

låga anbud är ett viktigt instrument för att motverka kriminella och oseriösa leverantörer.

Det är nödvändigt att alla upphandlande aktörer arbetar aktivt med att förebygga och upptäcka brottslighet samt agera vid misstänkta brott. I Färdplan för de offentliga affärerna 2025–2030 (Fi2025/01827) har regeringen infört ett nytt inriktningsmål i den nationella upphandlingsstrategin. Målet innebär att upphandlande aktörer ska säkerställa att endast seriösa leverantörer tilldelas offentliga kontrakt samt att leverantörerna följer avtal och gällande regelverk och har seriösa underleverantörer.

I färdplanen påtalas vikten av att upphandlande aktörer analyserar risker för kriminalitet och oseriösa aktörer i olika branscher, kontrollerar anbudsgivare och ställer krav som motverkar att kriminella företag kan delta samt att avtalen följs upp. Upphandlingsmyndigheten har fått i uppdrag att främja och följa upp genomförandet av färdplanen (Fi2025/01827).

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att utveckla och hålla samman ett nationellt forum för lärande och kunskapsspridning om välfärdsbrottslighet inom hälso- och sjukvården, tandvården samt socialtjänstverksamhet och verksamhet enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Målet med forumet är att kommuner och regioner ska få bättre förutsättningar i sitt arbete med att förebygga, förhindra och upptäcka välfärdsbrottslighet (S2023/03096 och S2025/00474).

Sedan 2017 ska arbetsrättsliga villkor ställas i offentliga upphandlingar inom riskbranscher. Syftet är att säkerställa skäligena villkor för lön, arbetstid och semester. Enligt Riksrevisionens rapport Arbetsrättsliga villkor i offentlig upphandling (RiR 2025:21) är Upphandlingsmyndighetens stöd avgörande för att upphandlande myndigheter ska kunna ställa krav på arbetsrättsliga villkor på ett effektivt sätt.

Närmare om uppdraget

Upphandlingsmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten ska i dialog med berörda aktörer utveckla effektiva former för och tillgängliggöra ett operativt och verksamhetsnära stöd för kommuner som hjälper dessa att motverka arbetslivskriminalitet och brottslighet i välfärden i inköpsprocessens olika delar.

Stödet kan inkludera erfarenhetsutbyte, riskbedömningar, standard-skrivningar och kontrollsystem så att kommunerna i samband med upphandlingar kan förebygga och upptäcka brottslighet samt utesluta kriminella eller på annat sätt olämpliga leverantörer och i övrigt agera vid misstänkta brott och andra oegentligheter. Stödet ska inkludera hur avtal kan utformas för att det ska finnas goda förutsättningar att avsluta avtal med leverantörer som visar sig vara kriminella eller på annat sätt olämpliga. Stödet ska även inkludera hur misstänkta onormalt låga anbud kan hanteras. Stödet ska göra det enklare att ställa arbetsrättsliga villkor i upphandlingar och att följa upp dessa villkor.

Upphandlingsmyndigheten ska också vidta åtgärder för att underlätta och stödja kommunal inköpssamverkan bl.a. i syfte att öka effektivitet och centralisering av avtalsuppföljningen.

På regeringens vägnar

Erik Slottnér

Ann Fryksdahl

Kopia till

Finansdepartementet/SKA S3
Justitiedepartementet/DÅ och KRIM
Brottsförebyggande rådet
Skatteverket